

بررسی رابطه اشتیاق تحصیلی با انگیزه پیشرفت تحصیلی در محصلان پوهنتون کابل

پوهنوال دکور محمدعلی فطرت^۱، محمد نسیم سخندان^۲ و فرهاد محمدی^۳

^{۱،۲} د دیپارتمنت پلان و پالیسی آموزشی، پوهنځی روان شناسی و علوم تربیتی، پوهنتون کابل، کابل، افغانستان

^۳ فارغ التحصیل دیپارتمنت پلان و پالیسی آموزشی، پوهنځی روان شناسی و علوم تربیتی، پوهنتون کابل، کابل، افغانستان

ایمیل: farhadmh985@gmail.com - dr.alifetrat@gmail.com

چکیده

هدف این تحقیق بررسی رابطه بین اشتیاق تحصیلی و انگیزه پیشرفت تحصیلی در محصلان پوهنتون کابل در سال تحصیلی ۱۴۰۳ است. تحقیق حاضر به روش توصیفی-همبستگی و با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل ۹۱۰۲ نفر از محصلین پوهنتون کابل بخش روزانه می‌باشد و حجم نمونه به تعداد ۳۷۳ نفر انتخاب شده است. ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها شامل دو پرسشنامه استاندارد اشتیاق تحصیلی فریدریکز (۲۰۰۴) و انگیزه پیشرفت تحصیلی هرمنس تجدید نظر شده توسط هومن و عسکری (۱۳۷۹) است. نتایج تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که میزان اشتیاق تحصیلی به‌طور کلی در سطح بالایی قرار دارد (میانگین = ۳.۷۲ از ۵). همچنین، انگیزه پیشرفت تحصیلی نیز در سطح نسبتاً بالاست (میانگین = ۳.۶۵ از ۵). تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که رابطه بین اشتیاق تحصیلی و انگیزه پیشرفت تحصیلی نسبتاً ضعیف است. نتایج آزمون انوا نشان داد که سال تحصیلی تأثیر معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دارد. به‌طور کلی اشتیاق عاطفی و شناختی تأثیر معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دارند. با این حال اشتیاق رفتاری تأثیر معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی نشان نداده است.

واژه‌های کلیدی: اشتیاق تحصیلی؛ انگیزه پیشرفت؛ اشتیاق رفتاری؛ اشتیاق عاطفی؛ پوهنتون کابل

Relationship Between Academic Enthusiasm and Achievement Motivation

Mohammad Ali Fetrat¹, Mohammad Nasim Sukhandan², Farhad Mohammadi³

^{1,2} Department of Plan and Policy, Faculty of Psychology, Kabul University, Kabul, Afghanistan

³ Graduate student, Department of Educational Policy and Planning, Faculty of Psychology, Kabul University, Kabul, Afghanistan

Email: farhadmh985@gmail.com - dr.alifetrat@gmail.com

Abstract

This research investigates the relationship between academic engagement and achievement motivation among students of Kabul University in the academic year 1403. The present study was conducted using a descriptive-correlational method. The study's statistical population includes 9,102 students of Kabul University; the sample size was selected as 373 students and stratified random sampling. The primary data collection tools were two standardized questionnaires: the Academic Engagement Questionnaire by Fredericks (2004) and the Achievement Motivation Questionnaire by Hermans, revised by Hooman and Askari (1379). The data analysis results show that the overall level of academic engagement is high ($M = 3.72$). Additionally, the average level of achievement motivation was reported to be relatively high ($M = 3.65$). Regression analysis results indicate a relatively weak relationship between academic engagement and achievement motivation. The ANOVA test results showed that the academic year significantly impacts students' achievement motivation. The findings reveal that the level of academic engagement is high, and the overall level of students' achievement motivation is moderately high. Emotional and cognitive engagement have a significant effect on achievement motivation. However, behavioral engagement did not show a significant effect on achievement motivation.

Keywords: Academic Enthusiasm; Achievement Motivation; Behavioral Enthusiasm; Cognitive Enthusiasm; Kabul University

ارجاع: فطرت، م. ع. سخندان، م. ن. و محمدی، ف. (۱۴۰۳). بررسی رابطه اشتیاق تحصیلی با انگیزه پیشرفت تحصیلی در محصلان پوهنتون کابل سال (۱۴۰۳). ژورنال علمی-تحقیقی علوم اجتماعی پوهنتون کابل، ۷(۳): ۱-۱۳.

<https://doi.org/10.62810/jss.v7i3.68>

مقدمه

تحصیلات عالی به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه فردی و اجتماعی در دنیای معاصر به شمار می‌رود. در این راستا، تحقیقات متعدد نشان داده‌اند که اشتیاق تحصیلی و انگیزه پیشرفت از جمله عوامل کلیدی در تحقق موفقیت‌های تحصیلی محصلین هستند. پوهنتون‌ها همه ساله دانش‌آموزان جدیدالورود را پذیرش و دانش‌آموزان را نیز فارغ‌التحصیل می‌کنند که در این چرخه مستمر توجه به کیفیت آموزش از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. (رودباری، احمدی، و عبادی فر، ۱۳۸۹). مفهوم اشتیاق تحصیلی به نسبت تلاشی اشاره دارد که دانش‌آموزان صرف فعالیت‌های هدف‌مند آموزشی می‌کنند تا به صورت مستقیم به نتایج مطلوب دست یابند (مومنی، عباسی، پیرانی، بگیان کوله مرز، ۱۳۹۶). به عبارت دیگر اشتیاق تحصیلی نوعی سرمایه‌گذاری روان‌شناختی و تلاش مستقیم برای یادگیری، فهمیدن و تسلط در دانش، مهارت‌ها و هنرهایی است که فعالیت‌های تحصیلی را ارتقا می‌دهد (لینین برینگ و پینتریچ، ۲۰۰۳). اشتیاق پوهنتونی می‌تواند به رفتار یا احساسات دانش‌آموزان نسبت به موضوع‌های کلاس درس، مقررات پوهنتون، معلمان و همسالان اشاره داشته باشد (فین، ۱۹۹۳). اشتیاق تحصیلی به عنوان یک پدیده چندبعدی شامل مؤلفه‌های عاطفی، رفتاری و شناختی در فرایند یادگیری و تحصیل، به شدت بر کیفیت و میزان عملکرد تحصیلی تأثیر می‌گذارد. اشتیاق تحصیلی می‌تواند شامل مشارکت در فعالیت‌های فوق برنامه مانند ورزش، موسیقی، تئاتر و کارجمعی که به وسیله مدرسه سازمان داده می‌شود، باشد (فریدریکز، بلومینفیلد و پاریس، ۲۰۰۴). از سوی دیگر، انگیزه پیشرفت تحصیلی که به طور مستقیم با تلاش‌ها و کوشش‌های فرد در راستای دستیابی به اهداف آموزشی و علمی مرتبط است، نیز نقشی اساسی در موفقیت‌های تحصیلی ایفا می‌کند. انگیزه پیشرفت عبارت از گرایشی همه‌جانبه به ارزیابی عملکرد خود با توجه به عالی‌ترین معیارهای تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی که با موفقیت و در عملکرد همراه است (محمد رضایی، علی، جهان، فایزه، و همکاران، ۱۳۹۵). یکی از مفاهیم در آموزش و پرورش محصلین اشتیاق تحصیلی از نظر لغوی به معنای میل یا آرزوی چیزی را داشتن یا این‌که علاقه‌ای زیادی داشتن به امور و جنبه‌های یک کاری را گویند (شهرکی، طاهره، ریگی‌نژاد، مهین، و همکاران، ۱۴۰۱). اشتیاق تحصیلی سازه‌هایی است که برای اولین بار جهت درک و تبیین افت و شکست تحصیلی مطرح گردید و به عنوان پایه و اساس برای روش‌های اصلاح‌گرایانه در حوزه تعلیم و تربیت قرار گرفت (فریدرکز، بلومنگلد و پاریس، ۲۰۰۴). از انگیزه پیشرفت تعاریف متعدد به عمل آمده است، دانشمندان زیادی انگیزه پیشرفت را به صورت یک میل یا علاقه به موفقیت فرد در یک زمینه فعالیت تعریف کرده‌اند. انگیزه هم هدف هم وسیله است.

در انگیزه به عنوان هدف از دانش آموزان انتظار می رود که نسبت به موضوعات مختلف علمی و اجتماعی علاقه کسب کنند و به عبارتی دارای انگیزه باشند؛ بنابراین تمام برنامه های درسی که برای آن ها فعالیت های مربوط به جنبه های عاطفی در نظر گرفته شده است دارای هدف انگیزشی هستند. انگیزه به عنوان وسیله به صورت یک آمادگی روانی یک پیش نیاز یادگیری محسوب می شود. و تأثیر آن بر یادگیری کاملاً آشکار است. اگر دانش آموزان نسبت به درس کم علاقه باشند و از انگیزه سطح پایینی برخوردار باشند تکالیف خود را با جدیت انجام نخواهند داد و در نتیجه پیشرفت زیادی نصیب شان نخواهند شد؛ اما چنانچه دانش آموزان از انگیزه بالایی برخوردار باشند، هم تکالیف درسی خود را با جدیت انجام خواهند داد و هم به دنبال کسب اطلاعاتی بیشتر در زمینه مطلب درسی خواهند رفت و پیشرفت زیادی نصیب آن ها خواهند شد (شجاعی، ۱۳۷۷). افرادی که دارای انگیزه پیشرفت بالا هستند تکالیف و موفقیت هایی را که بتوانند بر آن ها اثر بگذارند و به طور موفقیت آمیزی به اتمام برسانند را ترجیح می دهند؛ اما افرادی که دارای انگیزه پیشرفت پایین هستند به خود مطمئن نیستند و زمینه شکست خود را فراهم می کنند (یونیرزیسکی، ۲۰۰۳). از سویی دیگر موضوعات انگیزشی از آن جهت برای سازمان های آموزشی و پرورشی اهمیت دارند که انگیزه عامل مهم و شرط اصلی در فرایند یادگیری دانش آموزان است، براین اساس افرادی که از انگیزه و میل به پیشرفت بالایی برخوردارند، در تمامی حوزه ها به خصوص در زمینه تحصیل، پشتکار و تلاش بالایی خواهند داشت و در مواجهه با مسائل پیش بینی نشده به جای این که تحت تأثیر هیجانات و افکار منفی قرار گیرند، راهکارهایی هرچه بهتر را بکار می بندند و در نتیجه عملکرد تحصیلی قوی تری نیز خواهند داشت. این تحقیق کمک به افزایش انگیزه پیشرفت و اشتیاق تحصیلی محصلین می کند. در پوهنتون کابل، با توجه به وضعیت خاص فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، بررسی دقیق تر این رابطه می تواند بینش های جدیدی را در مورد نحوه ارتقاء اشتیاق تحصیلی و انگیزه پیشرفت ارائه دهد. همچنین، تحلیل دقیق تر این عوامل می تواند به طراحی برنامه های آموزشی و حمایتی بهتر و متناسب با نیازهای خاص محصلین کمک کند. در این تحقیق، تلاش شده است تا با استفاده از روش های آماری و ابزارهای استاندارد، رابطه میان اشتیاق تحصیلی و انگیزه پیشرفت در میان محصلین پوهنتون کابل مورد بررسی قرار گیرد. به ویژه، این تحقیق به دنبال تحلیل تأثیر ابعاد مختلف اشتیاق تحصیلی بر انگیزه پیشرفت و شناسایی عواملی است که می توانند به بهبود این ابعاد و به تبع آن، افزایش انگیزه پیشرفت کمک کنند. با توجه به اهمیت این موضوع، نتایج این تحقیق می تواند به بهبود کیفیت آموزشی و افزایش موفقیت های تحصیلی محصلین در پوهنتون کابل کمک شایانی نماید

روش تحقیق

روش تحقیق در این تحقیق توصیفی-همبستگی است. این نوع تحقیق به بررسی روابط بین متغیرهای مختلف می‌پردازد و هدف آن شناسایی الگوهای مشترک و همبستگی‌ها میان متغیرهاست. با استفاده از این روش، تلاش می‌شود تا رابطه اشتیاق تحصیلی با انگیزه پیشرفت تحصیلی در میان محصلان پوهنتون کابل مورد بررسی قرار گیرد. جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی محصلان پوهنتون کابل در سال تحصیلی ۱۴۰۳ می‌باشد. تعداد کل محصلان بخش روزانه در این پوهنتون ۹۱۰۲ نفر است که تنها در مقطع لیسانس در حال تحصیل هستند. این جامعه آماری محصلان از تمامی پوهنچی‌ها و رشته‌های تحصیلی پوهنتون کابل را شامل می‌شود. برای تعیین حجم نمونه، از جدول مورگان استفاده شد. با توجه به تعداد جامعه آماری، حجم نمونه مورد نیاز ۳۷۳ نفر تعیین گردید. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی طبقه‌ای استفاده شده است. در روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای، ابتدا جامعه آماری به طبقات مختلف بر حسب رشته تحصیلی تقسیم شد. این طبقات بر اساس رشته تحصیلی تعیین گردید. سپس از هر طبقه به صورت تصادفی و به نسبت حجم آن طبقه در جامعه کلی، تعدادی محصل انتخاب شدند. پرسشنامه‌ها به صورت حضوری و به صورت تصادفی در میان محصلان توزیع گردید. از پرسشنامه اشتیاق تحصیلی فریدریکز (۲۰۰۴) و انگیزه پیشرفت تحصیلی هرمنس (۱۹۷۰) استفاده شد که پایایی هر کدام به ترتیب ۰،۸۵ و ۰،۸۷ بدست آمده است که نشان‌دهنده پایایی بسیار خوب پرسشنامه‌ها است. محصلان با پرکردن این پرسشنامه‌ها، اطلاعات مورد نیاز تحقیق را فراهم کردند.

یافته‌ها

جدول ۱: متغیرهای جمعیت شناختی

صنف	تعداد	فیصدی
صنف اول	۹۵	۲۵.۵
صنف دوم	۹۲	۲۴.۷
صنف سوم	۹۴	۲۵.۲
صنف چهارم	۹۲	۲۴.۷

به اساس جدول ۱ می‌توان گفت که بیشترین افراد در این بررسی را صنوف اول تشکیل داده اند. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد ۲۵.۵ فیصد صنف اول ۲۴.۷ فیصد صنف دوم ۲۵.۲ فیصد صنف سوم و ۲۴.۷ فیصد صنف چهارم به سؤالات پرسشنامه‌ها پاسخ داده اند.

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخ دهندگان مقطع لیسانس به تفکیک رشته تحصیلی

پوهنځی	تعداد	درصد معتبر	فیصدي
زبان و ادبیات خارجی	۲۷	۷.۲	۷.۲
زبان و ادبیات داخلی	۱۵	۱۱.۳	۴.۰
زراعت	۳۵	۲۰.۶	۹.۴
هنرهای زیبا	۱۰	۲۳.۳	۲.۷
روانشناسی و علوم تربیتی	۱۹	۲۸.۴	۵.۱
انجینیری	۴۲	۳۹.۷	۱۱.۳
اقتصاد	۳۳	۴۸.۵	۸.۸
زمین شناسی	۱۵	۵۲.۵	۴.۰
علوم اجتماعی	۱۳	۵۶.۰	۳.۵
محیط زیست	۱۱	۵۹.۰	۲.۹
کمپیوتر ساینس	۱۲	۶۲.۲	۳.۲
شرعیات	۲۸	۶۹.۷	۷.۵
ژورنالیزم و ارتباطات	۱۴	۷۳.۵	۳.۸
حقوق و علوم سیاسی	۱۸	۷۸.۳	۴.۸
اداره و پالیسی عامه	۱۵	۸۲.۳	۴.۰
فارمسی	۱۶	۸۶.۶	۴.۳
وترنری	۱۴	۹۰.۳	۳.۸
بیولوژی	۸	۹۲.۵	۲.۱
فیزیک	۶	۹۴.۱	۱.۶
کیمیا	۱۳	۹۷.۶	۳.۵
ریاضی	۹	۱۰۰.۰	۲.۴
مجموعه	373		۱۰۰.۰

بر اساس جدول ۲ که توزیع فراوانی بر حسب رشته تحصیلی را نشان می‌دهد گفته می‌توانیم که بیشترین سهم نمونه پاسخ دهندگان به ترتیب محصلین رشته‌های انجینیری (۴۲)، زراعت (۳۵) و اقتصاد (۳۳) بودند.

جدول ۳: نتایج آزمون ریگرسیون چندگانه

تعداد	پایین ترین نمره	بالاترین نمره	میانگین	انحراف معیار
۳۷۳	۱۵	۷۲	۵۰.۱۸	۹.۷۶

جدول ۴: میزان اشتیاق تحصیلی

مدل	مقدار B	خطای استاندارد	ضریب استاندارد شده	مقدار T	مقدار p
	۱۰۰	۴.۳۶۲	۰.۰۰۰	۲۳.۰۰۵	
اشتیاق رفتاری	-۰.۵۹	۱.۱۶۹	-۰.۰۲۷	-۰.۵۰۵	۰.۶۱۴
اشتیاق عاطفی	۲.۴۸	۱.۱۹۸	۰.۱۳۵	۲.۰۷	۰.۰۳۹
اشتیاق شناختی	۲.۵۳	۰.۸۸۸	۰.۱۸۶	۲.۸۵	۰.۰۰۵

جدول ۳: هدف اصلی این تحلیل تعیین تأثیر مولفه‌های مختلف اشتیاق تحصیلی بر انگیزه پیشرفت تحصیلی بود. مقدار ($R=۰.۲۸۲$) این مقدار نشان‌دهنده ارتباط ضعیف بین متغیرهای مستقل (اشتیاق تحصیلی) و متغیر وابسته (انگیزه پیشرفت تحصیلی) است. مقدار ($R^2=۰.۰۸$) تنها ۸ درصد از واریانس انگیزه پیشرفت تحصیلی توسط متغیرهای اشتیاق تحصیلی توضیح داده می‌شود که نشان‌دهنده اینست که این مدل نمی‌تواند به تنهایی پیش‌بینی‌کننده قوی برای انگیزه پیشرفت تحصیلی باشد. اشتیاق رفتاری که ضریب استاندارد شده آن -۰.۰۲۷ و مقدار P برابر با ۰.۶۱۴ به دست آمده است که این نتایج نشان‌دهنده عدم وجود تأثیر معنادار اشتیاق رفتاری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی است. اشتیاق عاطفی و اشتیاق شناختی با ضرایب استاندارد شده (۰.۱۳۵) و (۰.۱۸۶) و مقادیر P (۰.۰۳۹) و (۰.۰۰۵) نشان می‌دهد که تأثیر مثبت و معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دارند. به عبارتی دیگر افزایش اشتیاق شناختی و اشتیاق عاطفی به طوری معناداری با افزایش انگیزه پیشرفت تحصیلی مرتبط است.

به اساس جدول شماره ۴ می‌توان گفت تعداد کل محصلین ۳۷۳ نفر، پایین‌ترین نمره کسب شده ۱۵، بالاترین نمره کسب شده ۷۲، میانگین بدست آمده ۵۰.۱۸ و با انحراف معیار ۹.۷۶ نتیجه بدست آمده است. با توجه به میانگین ۵۰.۱۸ می‌توان نتیجه گرفت که اشتیاق تحصیلی محصلین پوهنتون کابل به طور کلی در سطح متوسط به بالاست. اما انحراف معیار نشان می‌دهد که سطح اشتیاق تحصیلی در میان محصلین تفاوت‌های دارد. به این معنا که برخی محصلین انگیزه و اشتیاق تحصیلی بسیار بالا و برخی دیگر اشتیاق کمتری دارند.

جدول ۵: میزان انگیزه پیشرفت محصلین پوهنتون کابل

تعداد	پایین ترین	بالاترین	میانگین	انحراف معیاری
۳۷۳	۶۵	۱۴۶	۱۱۴.۷	۱۳.۷۵

نتایج جدول شماره ۵ نشان می‌دهد که پایین‌ترین نمره ۶۵، بالاترین نمره ۱۴۶، با میانگین ۱۱۴.۷ و انحراف معیاری ۱۳.۷۵ سطح انگیزه پیشرفت تحصیلی محصلین پوهنتون کابل از سطح متوسط بالا است. با توجه به اینکه دامنه نمرات از ۶۵ تا ۱۴۶ می‌باشد.

جدول ۶:

اشتیاق رفتاری	اشتیاق عاطفی	اشتیاق شناختی	انگیزه پیشرفت تحصیلی
اشتیاق رفتاری همبستگی پیرسون	۰.۳۷	۰.۳۱	۰.۰۷
سطح معناداری	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۱۵۵
اشتیاق عاطفی همبستگی پیرسون	۱	۰.۶۳	۰.۲۴
سطح معناداری	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰
اشتیاق شناختی همبستگی پیرسون	۰.۳۱	۱	۰.۲۶
سطح معناداری	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰
انگیزه پیشرفت تحصیلی همبستگی پیرسون	۰.۷۰	۰.۲۴	۱
سطح معناداری	۰.۱۵۵	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰

در این تحقیق از آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین مؤلفه‌های مختلف اشتیاق تحصیلی (رفتاری، عاطفی، شناختی) با انگیزه پیشرفت تحصیلی محصلین استفاده شده است. با اساس جدول شماره ۶ می‌توان گفت: اشتیاق رفتاری با اشتیاق عاطفی همبستگی مثبت و متوسطی ($r=0.37$) دارد. این نشان می‌دهد که محصلین که از لحاظ عاطفی درگیر هستند، رفتارهای مثبت و فعالانه‌تری از خود نشان می‌دهند. اشتیاق رفتاری با اشتیاق شناختی همبستگی مثبتی دارد ($r=0.30$). اشتیاق عاطفی با اشتیاق شناختی همبستگی مثبت و بالایی دارد ($r=0.63$). اشتیاق شناختی با اشتیاق رفتاری همبستگی متوسطی دارد ($r=0.31$). با اشتیاق عاطفی همبستگی مثبت و قوی دارد. اشتیاق رفتاری با اشتیاق عاطفی همبستگی مثبت و متوسطی ($r=0.37$) دارد. اشتیاق شناختی با اشتیاق رفتاری همبستگی متوسطی دارد ($r=0.31$) این نشان می‌دهد که تعامل بین رفتار و شناخت تحصیلی محصلین وجود

دارد. با اشتیاق عاطفی همبستگی مثبت و قوی دارد. رابطه اشتیاق رفتاری با اشتیاق عاطفی (۰.۰۰۰)، با اشتیاق شناختی (۰.۰۰۰) رابطه معنادار بدست آمده است و با انگیزه پیشرفت تحصیلی (۰.۱۵) بدست آمده که نشان‌دهنده عدم وجود رابطه معنادار است. رابطه اشتیاق شناختی با اشتیاق عاطفی (۰.۰۰۰) معنادار بدست آمده است و نیز رابطه اشتیاق عاطفی و شناختی با انگیزه پیشرفت تحصیلی (۰.۰۰۰) کمتر از ۰.۰۵ است بنابراین یک رابطه معنادار را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۷: نتایج آزمون آنوا

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	مقدار F	سطح معناداری
۱۹۴۷.۰۵۸	۳	۶۴۹.۰۱۹	۳.۴۹۹	۰.۰۱۶
۶۸۴۴۳.۲۵۳	۳۶۹	۱۸۵.۴۸۳		
۷۰۳۹۰.۳۱۱	۳۷۲			

به اساس جدول شماره ۷ می‌توان گفت که سال تحصیلی تأثیر معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی حاصلین دارد (مقدار $F=۳.۴۹۹$ و سطح معناداری ۰.۰۱) این نتیجه نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین میانگین‌های انگیزه پیشرفت تحصیلی در سال‌های تحصیلی مختلف وجود دارد. این نتیجه نشان می‌دهد که سال تحصیلی به‌عنوان یک عامل تأثیرگذار بر انگیزه پیشرفت تحصیلی عمل می‌کند و حاصلین در سال‌های مختلف تحصیلی انگیزه پیشرفت متفاوتی دارند.

بحث و مناقشه

برای بررسی رابطه اشتیاق تحصیلی با انگیزه پیشرفت تحصیلی آزمون رگرسیون چندگانه استفاده شده است. برای بررسی رابطه مؤلفه‌های اشتیاق تحصیلی با انگیزه پیشرفت تحصیلی از آزمون پیرسون استفاده گردید تحلیل همبستگی پیرسون نشان می‌داد که همه مؤلفه‌های اشتیاق تحصیلی (عاطفی، رفتاری، شناختی) رابطه مثبت و معناداری با انگیزه پیشرفت تحصیلی دارند. اما تحلیل رگرسیون چندگانه تأثیرات متفاوتی را نشان می‌دهد. اشتیاق شناختی ($B = ۲.۵۳$) قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده انگیزه پیشرفت تحصیلی است، که نشان‌دهنده اهمیت درگیری ذهنی و شناختی در فرآیند تحصیل است. اشتیاق عاطفی ($B = ۲.۴۸$) نیز تأثیر بسیار مثبتی دارد و نقش مهمی در افزایش انگیزه تحصیلی ایفا می‌کند. این نتیجه تأکید می‌کند که علاقه و احساسات مثبت به تحصیل نقش اساسی در انگیزه دارند. اشتیاق رفتاری ($B = -۰.۵۹$) برخلاف انتظار تأثیر منفی بر انگیزه پیشرفت دارد. این یافته نشان می‌دهد که رفتارهای صرفاً فزیک و سطحی مرتبط با تحصیل ممکن است به تنهایی انگیزه کافی برای پیشرفت ایجاد نکنند. در تحقیقات پیشین (حسین مردی، علی اصغر، قربان شیرودی شهره و همکاران ۱۴۰۰) در مقاله‌ای که برای بررسی رابطه اشتیاق تحصیلی، اشتیاق به مدرسه و احساس تعلق به مدرسه با

پیشرفت تحصیلی با واسطه انگیزش پیشرفت تحصیلی انجام شده است، نیز نشان می‌دهد که اشتیاق تحصیلی بر انگیزش پیشرفت تحصیلی اثر مستقیم و معنادار دارد که این تحقیق همسو و هم‌جهت با تحقیق ما بود. هم‌چنان نتایج تحقیق مارتین و لایم (۲۰۱۰) نشان داد از لحاظ شناختی و عاطفی در یادگیری اشتیاق نشان می‌دهند، نسبت به کسانی که در سطوح پایین‌تری از اشتیاق شناختی و عاطفی دارند، رغبت بیشتری در تکالیف و مطالعات انجام می‌دهند. شهرکی طاهره، ریگی‌نژاد مهین و همکاران (۱۴۰۱) به مطالعه (بررسی رابطه اشتیاق تحصیلی و مؤلفه‌های آن با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه اول) پرداختند. نتایج نشان داد که اشتیاق تحصیلی و مؤلفه‌های آن با پیشرفت تحصیلی معناداری داشت. شارما دیپیکا و شارما سوتما (۲۰۱۸) در مقاله‌ای تحت عنوان رابطه بین انگیزش و پیشرفت تحصیلی به این نتیجه رسیدند که بین خودپنداره، انگیزه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اواخر دوران کودکی همبستگی معناداری وجود دارد. همچنین مشخص شد که محصلین دختر به‌طور قابل توجهی انگیزه بیشتری نسبت به هم‌تایان پسر خود دارند. در تحقیق دیگر (Rolene Coetzee, Louise, 2011) تحت عنوان رابطه خویندانه تحصیلی، انگیزه و انگیزه پیشرفت تحصیلی محصلین پوهنتون ایالت آزاد، نتایج نشان داد که در بعضی موارد انگیزه یک نقش اساسی در پیشرفت تحصیلی محصلین دارد و در بعضی موارد دیگر نه. یافته‌ها نشان داد که هیچ رابطه معناداری بین انگیزه و پیشرفت تحصیلی شاگردان صنوف اول، دوم، سوم و چهارم وجود ندارد. برای ارزیابی میزان اشتیاق تحصیلی، از آزمون میانگین و تحلیل واریانس استفاده شد. این آزمون‌ها به ما کمک کردند تا میانگین اشتیاق تحصیلی محصلین را در سه مؤلفه عاطفی، رفتاری و شناختی ارزیابی کنیم. سطح معناداری به‌دست‌آمده در این آزمون‌ها $p < 0.05$ بود که نشان‌دهنده آن است که میزان اشتیاق تحصیلی محصلین به‌طور معناداری بالاست. برای بررسی سطوح انگیزه پیشرفت تحصیلی، از آزمون میانگین و تحلیل فراوانی استفاده شد. نتایج نشان داد که سطح انگیزه پیشرفت محصلین پوهنتون کابل به‌طور کلی در سطح بالایی قرار دارد. سطح معناداری آزمون $p < 0.05$ بود، به این معنی که این نتایج از لحاظ آماری معنی‌دار هستند و بیان‌گر این است که محصلین به‌طور کلی انگیزه بالایی برای پیشرفت تحصیلی دارند. اخوان تفتی مهناز و کدخدایی محبوبه‌السادات (۱۳۹۵) در مقاله تحت عنوان بررسی اثربخشی آموزش راهبردهای موفقیت در پوهنتون بر خودکارآمدی و انگیزش تحصیلی محصلین دریافتند که آموزش راهبردهای موفقیت در پوهنتون بر خودکارآمدی و انگیزش تحصیلی تأثیر معنی‌دار داشته است؛ به‌طوری‌که پس از مداخله آزمایشی، میانگین گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه در هر دو متغیر به‌طوری معناداری بیشتر بود. برای بررسی ارتباط بین اشتیاق عاطفی، رفتاری و شناختی با انگیزه

پیشرفت تحصیلی، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. سطح معناداری این آزمون $p < 0.01$ بود و میزان همبستگی بین اشتیاق عاطفی، رفتاری و شناختی با انگیزه پیشرفت برابر با ۰.۶۵ بود. این نشان‌دهنده وجود یک رابطه معنادار بین این دو متغیر است. برای شناسایی عوامل مؤثر بر انگیزه پیشرفت تحصیلی، از آزمون One Way Anova استفاده شد. نتایج نشان داد که عواملی هم‌چون سال تحصیلی و رشته تحصیلی به‌طور معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی تأثیر می‌گذارند $P > 0.05$ محصلین سال‌های بالاتر از انگیزه بالاتری برای پیشرفت برخوردار بودند. در تحقیق انجام شده پیشین (کاووسیان، جواد، فراهانی، محمد نقی و همکاران، ۱۳۸۳) در مقاله‌ای تحت عنوان مطالعه‌ای عوامل مؤثر بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر دبیرستان‌های کشور ایران نتایج نشان دادند که متغیرهای چون پاداش‌های اجتماعی و نگرش دانش‌آموزان به ادامه تحصیل بهتر توانسته‌اند انگیزش پیشرفت تحصیلی بیرونی دانش‌آموزان را تبیین کنند، این نشان می‌دهد که عوامل مختلف ممکن است بر انگیزه پیشرفت محصلین وجود داشته باشد. اریک و جوزیفین (۲۰۱۴) نیز در تحقیق خود دریافتند که خودپنداره تحصیلی با پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری دارد. همچنین انگیزه پیشرفت تحصیلی با پیشرفت تحصیلی رابطه داشت ولی معنادار نبود. این تحلیل‌ها نشان می‌دهد که برخی از عوامل دموگرافیک و تحصیلی تأثیر مستقیم بر انگیزه پیشرفت محصلین دارند.

نتیجه‌گیری

نتایج این تحلیل نشان می‌دهد که میزان اشتیاق تحصیلی محصلین پوهنتون کابل بالاست، همچنان سطح انگیزه پیشرفت محصلین پوهنتون کابل متوسط رو به بالاست. به‌صورت کلی اشتیاق عاطفی و شناختی تأثیر معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دارند. با این حال اشتیاق رفتاری تأثیر معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی نشان نداد. با توجه به مقدار R^2 نسبتاً پایین، به‌نظر می‌رسد که عواملی دیگری نیز ممکن است بر انگیزه پیشرفت تحصیلی مؤثر باشند که نیاز به بررسی بیشتر دارند. نتایج نشان داد که اشتیاق تحصیلی با انگیزه پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنادار دارد. بنابراین به اساتید محترم و هیأت رهبری پوهنتون کابل پیشنهاد می‌شود که با استفاده از امکانات برنامه‌های باعث تقویت اشتیاق تحصیلی می‌گردد را در دستور کار خود قرار دهند.

نتایج نشان داد که میزان اشتیاق تحصیلی و انگیزه پیشرفت تحصیلی محصلین پوهنتون کابل بالاست. بنابراین پیشنهاد می‌گردد که اساتید محترم پوهنتون کابل برای حفظ این سطح بالای اشتیاق محصلین برنامه‌های به‌روز و مناسب محصلین را اجرا نمایند. همچنین نقش تشویق و قدردانی آن‌ها را مورد توجه قرار دهند. نتایج نشان داد که بین اشتیاق عاطفی و شناختی با انگیزه پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و

معناداری وجود دارد. بنابراین پیشنهاد می‌گردد که اساتید محترم با در نظر گرفتن جنبه‌های عاطفی و شناختی در انتقال دانش به محصلین که باعث بوجود آمدن انگیزه بیشتر می‌گردد، باعث پیشرفت شان گردند. نتایج نشان داد که سال تحصیلی بالای انگیزه پیشرفت تحصیلی محصلین مؤثر است. بنابراین برای محققان آینده پیشنهاد می‌گردد تا تحقیقات بیشتر در این زمینه در دوره‌های سنی مختلف انجام دهند.

منابع

- اخوان تفتی، م.، کدخدایی، م.ا. ۱۳۹۵. بررسی اثربخشی آموزش راهبرد های موفقیت در پوهنتون بر خودکارآمدی و انگیزش تحصیلی محصلان، تحقیق در آموزش علوم طبی
- حسین مردی، ع.ا.، شیرودی، ش.ق. ۱۴۰۰. رابطه اشتیاق تحصیلی، اشتیاق به مدرسه و احساس تعلق به مدرسه با پیشرفت با واسطه انگیزش پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان پسر، جامعه شناسی آموزش و پرورش، دوره ۷، شماره ۲
- رضایی، ع.م.، جهانی، ف. و رحیمی، م. ۱۳۹۵. نقش اهداف پیشرفت و انگیزه پیشرفت تحصیلی بر عملکرد تحصیلی شجاعی، م. (۱۳۷۷). بررسی نظرات معلمان دبستان، راهنمایی و دبیرستان درباره راهبرد های افزایش انگیزش پیشرفت دانش آموزان، پایان نامه کارشناسی ارشد، پوهنتون تهران، پوهنخی روانشناسی و علوم تربیتی
- شریعت نیا، ک. و کردافشاری، ف. (۱۳۹۳). بررسی رابطه ی حمایت اجتماعی و خودکارآمدی با درگیری تحصیلی در محصلان پوهنتون آزاد اسلامی واحد آزاد شهر، اولین همایش ملی علوم تربیتی و روانشناسی معنویت و سلامت، بتدرگزر، پوهنتون ازاد اسلامی واحد بتدرگزر
- شهرکی، ط. و ریگی نژاد، م. ۱۴۰۲. بررسی رابطه اشتیاق تحصیلی و مولفه های آن با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه اول، مجله پیشرفت های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، سال پنجم، شماره ۵۱
- کاوسیان، ج.، فراهانی، م. ت. ۱۳۸۶. مطالعه عوامل موثر بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر دبیرستان های سراسر کشور در سال ۸۴-۱۳۸۳، فصلنامه علمی تحقیقی روانشناسی پوهنتون تبریز، سال دوم، شماره ۸
- محمودی، ع.، محمودی، ف.، محمودی، م. ص و شمسایی، م. ۱۳۹۹. بررسی مقایسه ای انگیزه پیشرفت تحصیلی در محصلان علوم طبی شیراز، فصلنامه علمی و تحقیقی ماب و تزکیه
- مومنی، خ. م.، عباسی، م.، پیرانی، ذ.، و بگیان کوله مرز، م. ج. (۱۳۹۶). نقش هیجان پذیری و جو عاطفی خانواده در پیش بینی اشتیاق تحصیلی دانش آموزان، دو فصلنامه راهبرد های شناختی، ۵(۸)، ۱۸۲-۱۹۵
- هاشمی زاده نهی، ن.، مهدیان، ح. ۱۳۹۷. نقش اشتیاق تحصیلی و شگفتگی در پیش بینی هیجان های تحصیلی دانش آموزان، فصلنامه مطالعات روانشناسی و تربیتی
- Depika sharma, Sushma Sharma, International Journals of Advances in Scientific Research 2018
- Eric.A.A, Barnie. J, Forkouh.K.S, Achievement Motivation, Academic Self concept and Academic Achievement Among High school Students, European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, Vol 2, No 2, 2014
- Finn, J.D. , & Rock, D . A. (1927); Academic success among students at risk for school failure. The Journal of applied Psychology, 82,221* 234.
- Fredericks, J.A, Blumenfeld P.C, & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. Review of Educational Research.:)1(4759-901
- Hermans HJ . A questionnaire measure of achievement of motivation J Appl psychol. 1970; 54(4):353
- Louise Rolene Coetzee, The Relationship between Students Academic Self concept, Motivation and Academic Achievement at the University of Free State, 2011, South Africa

- Martin, A. J., & Liem, G. A. D. (2010). Academic personal bests (PBs), Engagement, and achievement: across-lagged panel analysis. *Learning and Individual Differences*, 24, 265-270
- Pintrich, P.R. (2000). An Achievement Goal Theory Perspective on issues in motivation terminology, theory and research. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 92-104
- Rodbari M, Asl Marz B. The academic process of student in Zahedan University of Medical Sciences and its associated factors strides in development of medical education. 2011 ; 7(2) :
- Unierzysky. (2003) Achievement Motivation in young tennis players. *Journal of sports science and medicine* (2003) 2, 144-186